

AZAPLI'NIN ŞİİR DÜNYASINDAKİ AZERBAJYCAN

Şairin gücü, hâl için yazdıklarının istikbâle ışık tutmasıyla, istikbâlde de değerini muhafaza etmesiyle ölçülür. Azaplı Mikail'in bir ömür boyu meydana getirdiği şiirler, adeta Azerbaycan'ın bir haftada yaşadığı büyük ıstırapın destanı gibidir.

M. Öcal OĞUZ

Azaplı, odlar ve hasretler diyarı Azerbaycan'ın «Koca Kartal»ı... Azaplı, susturulmak ve yokedilmek istenen bir milletin konuşan dili... Azaplı, vatanını sevdiği için ömrü hapishanelerde geçen Azerbaycan'lı bir âşık... Azaplı, şiirlerinde il demiş, töre demiş, vatan demiş, hürriyet demiş... Azaplı, milletin tercümanı... Temsil kaabiliyeti ve şiir gücü yüksek bir şair.

Şiirlerinin bir kısmı 1988'de Ankara'da Ali Kafkasyalı tarafından «Koca Kartal Azaplı» adlı kitapta toplandı... Onun şiirlerinin büyük çoğunluğu, Azerbaycan'ın esareti, insanın sefaleti üzerinedir. Onun şiirleri Azerbaycan Türk'ünün bitmez tükenmez dertlerinin, ıstıraplarının bazen Köroğlu naralarına eş koşaklaması, Bazen Dedem Korkut'un:

Gelimli gidimli dünya

Son ucu ölümlü dünya

diyen dervişane sözleri, bazen de iki aylık bebeğine Rus kurşunu değmiş yaralı bir ananın ağıtıdır.

Şairin gücü, hâl için yazdıklarının istikbâle ışık tutmasıyla, istikbâlde de değerini muhafaza etmesiyle ölçülür. Azaplı Mikail'in bir ömür boyu meydana getirdiği şiirler, adeta Azerbaycan'ın bir haftada yaşadığı büyük ıstırapın destanı gibidir.

Şimdi tanklar altında kalan memleketi için şair, önceden kaygılıdır. İki yüzlü Rus idarecilerinin Azerbaycan'ın hürriyetine engel olmaları ihtimalinden ve bu ihtimalin yaratacağı işgalden korkmaktadır:

Altmışında anlamayan ne kanar
Tövbe toktan yüz göz yoktan yaranar
Ay Azaplı kırıgını var kahrı var
Felaketten müsibetten korkuram
(s. 47)

...Ve Azaplı'mın korktuğu başına gelir: Bir gece savunmasız silahsız insanların üzerinden geçen tanklar, esir Azerbaycan'ın tek penceresinden sızan gün ışığına engel olmak isterler. Elbette Azerbaycan «ziyalıları» bu karanlığa razı olmayacaktır. Azerbaycan'ın kadını erkeği, yaşlısı genci vatan hususunda hep ziyalıdır. Nitekim, meydanlarda toplanan bir milyon insanın tankların gölgesinde bile istiklâl marşı söylemeleri bunun isbatıdır. Bu azmin sırrını Azaplı'nın şiirlerinde çok açık bir şekilde görüyoruz:

Sen varlığım sen vicdanım sen canım

Hem Azaplım ben tarihim hem canım

Yerim göğüm kâinatım erkânım
Nimetimsin necatımsın ey vatan
(s. 19)

Dağları serkerde meşesi ordu
Düşmanlar önünde dağ kimi durdu
Cevanşir meskeni Köroğlu yurdu
Sabrı sadakati men elden aldım
(s. 39)

Böyle bir vatan sevgisinin yarattığı kahramanlık duygusu Azerbaycan gençlerinin Rus tanklarına karşı sinelelerini siper etmelerine sebep olurken, Azaplı bu kahramanlığı şöyle alkışlıyor:

Elimin yurdumun derd ü gamına
Yürekten yananın gadasın alım.
Cefası vefası visal demine
Can veren cananın gadasın alım
(s. 71)

Azerbaycan, merd bir düşmanla
merdçe savaşmadan, ikili-üçlü ittifak-
larla, silahsız iken topla tüfekle işgâl
edilmiş, «bağ»ları çakallara mesken ol-
muştur. O çakallar ki yiyip semirdik-
leri «bağ»larda, şeytanca plânlarla hak
iddia etmektedirler:

Kimi dostu gezir, kimi hürmeti
Kimi sehaveti kimi mürveti
Kimi adaleti kimi sanatı
Kimi de şeytandı şere aşığı (sı 35)

Azaplı, düşmanın yerli işbirlikçile-
rinden de bizardır. Çünkü onların iha-
neti, ülkeyi talan edenleri cesaretlen-
dirmiştir:

Kılınc çekip beşere kan ağlatan
Dağı taşı ocaklara kalatan
Bir ülkeyi yüz ülkeye talatan
Hiyanettir hiyanettir hiyanet (s. 22)

Hür dünyanın senetler imzalayıp
insan haklarını müdafaa ederken ve
bu cümleden olarak, Türk illerinde bir
kuşun kanadının kırılmasının hesabını
sorarken, Azaplı'nın memleketinde be-
yaz güvercinler kadar masum binler-
ce insanın katledilmesine seyirci kal-
ması, herhalde haçlı zihniyetinden
kaynaklanan kör taassubunun sessiz
ifadesidir. Bu çifte standardı gören
Azaplı «kanmaza söz söylemenin fay-
dasız olduğu» fikrine varıyor:

Vuruşur hayır şer kederle ferah
Birisi ah çeker birisi kah kah
Kurda parçalamak bülbüle cah cah
Çakkala baykuşa ulumak düşüp
(sı 18)

Herşey vakti gözler vakt de imkânı
Vadesiz meyveyi yüz demek olmur
Hile olan yerde şer olan yerde
Bazen doğru söze düz demek ol-
mur (s. 34)

Bu duygular içerisindeki Azaplı,
«Türk'ün Türkten başka dostu yok-

muş» demeye getiriyor, «insana küs-
tüm» derken:

Meni yüz fitneye çekèn insandır
Gerdişin çarkını söken insandır
Üstüme od alev döken insandır
İnsandan küsmeyim de kimden kü-
süm (s. 29)

Dünyaya küsen Azaplı'nın küsme-
yeceği bir yer vardır: Türk kardeşle-
ri... Türk kardeşleri adeta onun başı
dâra düştükçe müracaat edeceği, da-
vasını sahiplenecek, dünyaya anlata-
cak güven kapısıdır:

Dostluk âleminde çetindir demek
Gâh yiter gâh gelir çektiğin emek
Dar günde ümittir gen günde kö-
mek
Her kolun kanadı kuvveti kardeş
(s. 76)

Ne yazık ki kardeş memleketi yö-
netenler, uzak memleketlerden haber
göndererek, Azaplı'ya ve onunla bir-
likte vatanlarını müdafaa edenlere
«siz bizden ayrısınız» demişler. Halbu-
ki, Azaplı, bu iki kardeşin hem Bal-
kanlar'da hem Kafkasya'da aynı duy-
gularla daha düne kadar yakın tarihte
aynı düşmana karşı omuz omuza sa-
vaştığını gayet iyi biliyordu:

Ezelden olmuşsan ahde ilgarsız
Muhabeti soğuk aşkı baharsız
Biz bele değildik ay itibarsız
Nice kıydın kanla dola gözlerim
(s. 36)

Azaplı, kardeşinin vefasızlığını
«kol kırılır yen içinde» diyerek, iki
damla yaş ve bir dörtlülük kalbine
gömer:

Gönlümü vermedim özge birine
Dünya servetine sim ü zerine
Eğer men olsaydım senin yerine
İstersen diyerdim: «Al a gözlerim»
(s. 36)

İnsan hakları savunucularından
iki yüzlülük, kardeşlerinden vefasızlık
gören Azerbaycan Türkleri, müdafaa-
sını tek başına yapmak zorunda kalır.
Tek destekleri iman ve azimleri ile